

«باسمه تعالی»

جای مهر



دیرستان نمونه دولتی ابوعلی سینا

اداره آموزش و پرورش منطقه ۴ تهران

دیرستان نمونه دولتی ابوعلی سینا متوسطه دوم

نام و نام خانوادگی:

کلاس:

امتحان: فارسی

پایه: دهم

رشته: تمامی رشته‌ها

امتحانات: پایانی اول

شماره صندلی:

(پاسخنامه)

تاریخ امتحان: ۱۴۰۰/۱۰/۲۲

مدت زمان: ۹۰ دقیقه

تعداد صفحات: ۴ صفحه

نام دبیر: مغربی

(ب) قلمرو زبانی (۷.۵ نمره)

۱	۵/۰	(*) معنای واژگان مشخص شده را بنویسید. الف) رقعۀای نوشتن و عذرهای خواستم. (نام: کوپاه، یادداشت) (ب) آهنگ کید و مکر و عداوت کردند (حلیه و فریب)
۲	۵/۰	(*) معادل معنایی واژه‌های داده شده را در ابیات زیر بیابید و در جای خالی بنویسید. الف: (زندگی) = (معاش) (ب: (روش) = (نظم) «زین نظم آن مست شده از غرور / رفت و ز مبدأ چو کمی گشت دور» «تعلیم ز آره گیر در امر معاش / نیمی سوی خود می کش و نیمی می پاش»
۳	۵/۰	(*) مترادف هر یک از موارد زیر را از واژه‌های مقابل پیدا کنید و بنویسید. (غارب، کد، وَقَب) * توجه: (یک واژه، اضافی است). الف) فرورفتگی اندام: (وَقَب) (ب) میان دو کتف: (غارب)
۴	۱	(*) در عبارات و اشعار زیر، نادرست‌های املایی را بیابید و درست آن‌ها را در جاهای خالی بنویسید: (.....) ، (.....) ، (.....) ، (.....) «چندان که ما در حمام شدیم، دلاک و قیّم در آمدند و خدمت کردند و وقتی که بیرون آمیدیم، هر که در مصلخ گرمابه بود، همه بر پای خواسته بودند و نمی‌نشستند.» «و فلق / مهرابی که تو در آن / نماز صبح شهادت گزارده‌ای * مُردنی چنان / غبطۀ بزرگ زندگانی شد / خونت / با خون بهایت حقیقت / در یک طراز ایستاد.»
۵	۵/۰	(*) املای درست را از کمانک انتخاب نمایید و در جای خالی بنویسید. الف: ناممکن (مهال - محال) (ب: خویشاوندی (غرابت - قرابت) (ج: قرابت)
۶	۵/۰	(*) در عبارت زیر، جزء حذف شده کدام است؟ نوع حذف را بنویسید. (فعل جمله: است) / حذف به قرینه: لفظی «همنشین نیک بهتر از تنهایی است و تنهایی بهتر از همنشین بد.»
۷	۱	(*) نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را بنویسید. الف) دید یکی بحر خروشنده‌ای (مفعول) (ب) هم رونق زمان شما نیز بگذرد (مقدم) پ) عزمت، ضامن دوام جهان شد. (مبیند) (ت) ز رحمت یک نظر در کار ما کن (متمم)

ادامۀ آزمون در صفحه دوم

ادامهٔ آزمون فارسی		صفحه دوم												
۸	(*) هسته و نوع دقیق وابسته‌ها را در گروه اسمی زیر مشخص کنید. «سر طاس و قرمز بنا» سر: هسته / طاس، قرمز: وابسته پسین (مفت بیانی) / بنا: وابسته پسین (مضاف الیه)	۰/۷۵												
۹	(*) جابه جایی ضمیر را در بیت زیر بیابید و نقش دستوری آن را بنویسید. (ش / مفعول) «آن که عمری می‌دویدم در پی او سو به سو / ناگهان <u>ش</u> یافتم با دل نشسته روبرو» او را یافتم	۰/۵												
۱۰	(*) «واو عطف» و «واو ربط یا پیوند» را در عبارت زیر، مشخص کنید. «صاد» معلم ما بود؛ آدمی افتاده و صاف. کارش نگار نقشهٔ قالی بود و در آن دستی نازک داشت. عطف ربط (پیوند)	۰/۵												
۱۱	(*) در عبارت زیر واژه‌های دو تلفظی را بیابید و در جای خالی بنویسید. (جاودان / پادشاه) « <u>جاودان</u> بر اسب یال افشان زردش می‌چمد در آن / <u>پادشاه</u> فصل‌ها پاییز.	۰/۵												
۱۲	(*) تفاوت معنایی (تحول معنایی) در فعل «شدیم» را در جملهٔ زیر بررسی کنید و در جای خالی بنویسید. «به منزل وزیر شدیم.» معنی گذشته: (رفتیم) معنی امروزی: (فعل اسنادی)	۰/۵												
۱۳	(*) بیت «علی، ای همای رحمت، تو چه آیتی خدا را! / که به ماسوا فکندی همه سایهٔ هما را»، چند جمله دارد؟ (۲ جمله) شبه جمله (مناد) شبه جمله (مناد) فعل فعل (مضارع)	۰/۲۵												
(ب) قلمرو ادبی (۵ نمره)														
۱۴	در بیت‌های زیر، واژه‌های «بحر» و «گل» هر یک در کدام مفهوم نمادین به کار رفته‌اند؟ الف) دید یکی بحر خروشنده‌ای / سهمگنی، نادره جوشنده‌ای (بزرگی، وسعت و عظمت) ب) گل به همه رنگ و برازندگی / می‌کند از پرتو من زندگی (زیبایی و لطافت)	۰/۵												
۱۵	منظور از قسمت‌های مشخص شده در هر بیت چیست؟ الف) در بُن این پردهٔ نیلوفری / کیست کند با چو منی همسری؟ (آسمان) ب) بادی که در زمانه بسی <u>شمع‌ها</u> بگشت / هم بر چراغدان شما نیز بگذرد (مردم، انسان‌ها و عمر و زندگی آن‌ها)	۰/۵												
۱۶	در عبارت زیر، کدام واژه‌ها آرایهٔ سجع ایجاد کرده‌اند؟ آن‌ها را مشخص کنید. این قصه، عجیب‌ترین قصه‌هاست؛ زیرا که در میان دو ضد جمع بود: هم <u>فُرقت</u> بود و هم <u>وُصلت</u> ؛ هم <u>محنت</u> بود و هم <u>شادی</u> . سجع سجع	۰/۵												
۱۷	(*) آرایه هر بیت از ستون "الف" را از ستون "ب" بیابید و در مقابل آن بنویسید. توجه: (از گروه ب، یک مورد اضافی است)	۱												
<table><tr><th>الف</th><th>ب</th></tr><tr><td>– راست به مانند یکی زلزله / داده تنش بر تن ساحل یله (تشبیه)</td><td>الف) جناس تام</td></tr><tr><td>– به جز از علی که آرد پسری ابوالعجایب / که علم کند به عالم شهدای کربلا را؟ (جناس نام)</td><td>ب) مجاز</td></tr><tr><td>– درختان را دوست می‌دارم / که به احترام تو قیام کرده‌اند (حسن تعلیل)</td><td>پ) حسن تعلیل</td></tr><tr><td>– <u>سر و زر و دل و جانم</u> فدای آن یاری / که حق صحبت مهر و وفا نگه دارد (مجاز)</td><td>ت) تشبیه</td></tr><tr><td></td><td>ث) حسن آمیزی</td></tr></table>		الف	ب	– راست به مانند یکی زلزله / داده تنش بر تن ساحل یله (تشبیه)	الف) جناس تام	– به جز از علی که آرد پسری ابوالعجایب / که علم کند به عالم شهدای کربلا را؟ (جناس نام)	ب) مجاز	– درختان را دوست می‌دارم / که به احترام تو قیام کرده‌اند (حسن تعلیل)	پ) حسن تعلیل	– <u>سر و زر و دل و جانم</u> فدای آن یاری / که حق صحبت مهر و وفا نگه دارد (مجاز)	ت) تشبیه		ث) حسن آمیزی	
الف	ب													
– راست به مانند یکی زلزله / داده تنش بر تن ساحل یله (تشبیه)	الف) جناس تام													
– به جز از علی که آرد پسری ابوالعجایب / که علم کند به عالم شهدای کربلا را؟ (جناس نام)	ب) مجاز													
– درختان را دوست می‌دارم / که به احترام تو قیام کرده‌اند (حسن تعلیل)	پ) حسن تعلیل													
– <u>سر و زر و دل و جانم</u> فدای آن یاری / که حق صحبت مهر و وفا نگه دارد (مجاز)	ت) تشبیه													
	ث) حسن آمیزی													
ادامهٔ آزمون در صفحه سوم														

ادامهٔ آزمون فارسی		صفحه سوم
۱۸	(*) کدام یک از آرایه‌های درون کمانک در بیت زیر وجود ندارد؟ «آب اجل که هست (گلوگیر) خاص و عام / بر حلق و بر دهان شما نیز بگذرد» (تشبیه، تناسب، مجاز، جناس، کنایه) تشبیه کنایه: جگر کشته مجاز از همی مردم تناسب	۰/۲۵
۱۹	(*) در بیت «در مملکت چو غرش شیران گذشت و رفت / این عوعو سگان شما نیز بگذرد»، چه آرایه‌ای وجود ندارد؟ الف) تضاد ب) تناسب پ) استعاره ت) تشبیه	۰/۲۵
۲۰	(*) گزینهٔ درست را از درون کمانک انتخاب کنید. – آثاری مانند «بوستان» و «گلستان»، جنبهٔ تعلیمی دارند. (تعلیمی – حماسی – غنایی) – کتاب «اتاق آبی»، خاطره است. (سفرنامه – خاطره) (*) درست یا نادرست بودن عبارتهای زیر را مشخص کنید. – مجموعهٔ کامل شعرهای نیما یوشیج، «گوشواره عرش» نام دارد. درست نادرست – ادبیات عرفانی که بسیار غنی و گسترده است در حوزه ادبیات غنایی قرار می‌گیرد. درست نادرست	۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۲۵
۲۱	(*) بیت‌های زیر را کامل کنید. الف) چوب دویست عهد بندد ز میان پاک بازان / چو علی که می‌تواند که به سر برد وفا را؟ ب) همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی / به پیام آکنده بنواز آستان را	۰.۵ ۰.۵
(ب) قلمرو فکری (۷/۵ نمره)		
۲۲	(*) برای هر یک از کلمه‌های زیر معادل مناسب از بیت‌های زیر بیابید و بنویسید. «زین کاروانسرای بسی کاروان گذشت / ناچار، کاروان شما نیز بگذرد» «ای تو رمه سپرده به چوپانِ گرگ طبع / این گرگی شبان شما نیز بگذرد» الف) دنیا (..... کاروانسرای) ب) حاکم ستمگر (..... چوپانِ گرگ طبع)	۰/۵
۲۳	(*) مفهوم کدام مصراع با مصراع‌های دیگر، یکسان نیست؟ الف) گفت در این معرکه یکتا منم ب) تاج سر گلبن و صحرا منم پ) کز همه شیرین سخنی، گوش ماند ت) کیست کند با چو منی همسری؟	۰/۲۵
۲۴	(*) در عبارت «به زبان دیگر مگو و به دل دیگر مدار تا گندم نمای جو فروش نباشی» به نکوهش چه افرادی می‌پردازد؟ (..... افراد دودور، مظاهر و ریاکار)	۰/۲۵
۲۵	(*) عبارت «معلم دور نبود، صورتک به رو نداشت» کدام ویژگی‌های معلم را نشان می‌دهد؟ (..... همحسیت / کینه‌رنگی و منافقت و مبادقت بودن (عدم دورانی و مظاهر))	۰/۵
۲۶	(*) در جمله «اثر غم و شادی، پیش مردمان بر خود پیدا نکن.» نویسنده به کدام ویژگی اخلاقی اشاره می‌کند؟ (..... رازداری و خوش‌سخت‌داری)	۰/۲۵
ادامهٔ آزمون در صفحه چهارم		

ادامهٔ آزمون فارسی		صفحه چهارم
۲۷	(*) تفاوت معنایی و مفهومی دو عبارت مشخص شده در جمله‌های زیر را بنویسید. الف) در بیرنگ اسب، حرفی به کارش بود (..... مشکل و منفعت داشت، کارش عیب و نقص داشت) ب) در نگار نقشهٔ قالی، دستی نازک داشت (..... مهارت داشت)	۰/۵
۲۸	(*) بیت زیر، به چه مفهومی اشاره دارد؟ (..... تواضع و فروتنی، سبب سربلندی است) «بلندی از آن یافت کاو پست شد / در نیستی کوفت تا هست شد»	۰/۲۵
۲۹	(*) حدیث «حاسبوا قبل أن تحاسبوا» با کدام گزینه، ارتباط مفهومی دارد؟ الف) پیران قبیلهٔ خویش را حرمت‌دار ☐ ب) اندر همه کارها، داد از خویشتن بده ☒ پ) همه کس را به سزا حق شناس باش ☐ ت) چون نمودی، به خلاف نموده مباش ☐	۰/۲۵
۳۰	(*) سرودهٔ «ما بارگه دادیم، این رفت ستم بر ما / بر قصر ستمکاران، گویی چه رسد خذلان» با کدام تناسب مفهومی دارد؟ الف) بر تیر جورتان ز تحمل سپر کنیم / تا سختی کمان شما نیز بگذرد ☐ ب) چون داد عادلان به جهان در، بقا نکرد / بیداد ظالمان شما نیز بگذرد ☒	۰/۲۵
۳۱	(*) بیت «گه به دهان برزده کف چون صدف / گاه چو تیری که رود بر هدف» در هر مصراع، چه صفتی از چشمه را بیان می‌کند؟ (..... خشکسالی و پستی، / با برکت و شتاب حرکت کردن)	۰/۵
۳۲	(*) جمله‌های زیر را به فارسی روان بازگردانی کنید. الف) «هر که داد از خویشتن بدهد، از داور مستغنی باشد.» (..... هر کس منصفانه قضاوت کند، از قضاوت دیگران بی‌نیاز خواهد بود) ب) «مکاری از ما سی دینار مغربی می‌خواست.» (..... کبرای دهنده از باسی سکی طلای مغرب مرا کنی طلب داشت) پ) «بگذارد که شوخ از خود باز کنیم.» (..... اجازه بدهد که چرخ و آلودگی را از خود دور کنیم و پاک کنیم) ت) «دست تنگ بود و وسعتی نداشت که حال مرا مرمتی کند.» (..... تهن دست و فقر بود و توان مالی نداشت تا به من کمک کند)	۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵
۳۳	(*) اشعار زیر را به فارسی روان بازگردانی کنید. الف) «تویی رزاق هر پیدا و پنهان» (..... تو روزی دهنده‌ی تمام موجودات از آشکار و نهان هستی) ب) «بر تیر جورتان ز تحمل سپر کنیم» (..... ما در برابر ستم‌های شما که مانند تیر بر ما می‌بارد، از همه و تحمل سپری می‌سازیم و مقاومت می‌کنیم) پ) «در حضيض هم می‌توان عزیز بود» (..... در جای پست هم می‌توان گران قدر بود) ت) «خواست کزان ورطه قدم در کشد» (..... خواست که از آن گرواب دوری کند و از گرفتاری خود را نجات دهد)	۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵
جمع نمرات		۲۰
«سلامت و سربلند باشید»		